

Una fotografia mostra l'antic portal d'Anníbal de Solsona

La troballa apareguda al fons de l'arxiu Salvany revela l'existència d'una torre de planta rectangular adossada a la muralla de la ciutat

Una fotografia de Solsona de l'any 1917 ha permès documentar gràficament el desaparegut Portal d'Anníbal de la ciutat i l'existència d'una torre defensiva adjacent de la qual fins ara no s'en tenia cap constància documental.

La imatge, que s'ha trobat al fons de l'Arxiu Salvany de la Biblioteca de Catalunya a Barcelona -digitalitzat recentment i que es pot consultar per internet- mostra part de l'antiga muralla medieval de Solsona, a més d'un portal d'entrada a la ciutat i una torre de planta rectangular, a la zona on actualment comença el carrer de la Regata, davant de la carretera de Bassella.

Precisament l'aparició de la torre ha despertat l'interès dels arqueòlegs i historiadors *"ja que corrobora l'existència d'una construcció de la qual només se'n tenien referències escrites"*, ha assegurat l'arqueòleg municipal, Pere Cascante. A més, la torre que apareix a la imatge de planta rectangular *"quan fins ara s'havia cregut que la muralla de Solsona hauria estat flanquejada només per torres semicirculars"*, ha subratllat Cascante.

A més de confirmar l'existència de torres defensives de planta rectangular a les muralles de la ciutat medieval, la imatge permet situar l'origen d'aquestes torres entorn al segle XIV ja que en recintes emmurallats *"van començar a ser substituïdes per torres circulars, més resistents i fàcils de defensar, a partir del segle XV"*, ha remarcat Cascante.

Portal d'Anníbal, Romà o del Martell

El Portal d'Anníbal ja apareix en una fotografia publicada a la fi del segle XIX i inicis del segle XX en el llibre *Solsona i el Solsonès en la Història de Catalunya* d'Antoni Llorens i Solé i era conegut també amb els noms de Portal Romà o Portal del Martell. Tot i això, *"la fotografia apareguda al fons Salvany és més interessant ja que mostra tot el pany de muralla i la torre rectangular adjacent"*, comenta Cascante. El Portal d'Anníbal era un portal secundari d'accés a la ciutat que connectaria el nucli de Solsona amb la zona dels horts i de la Ribera.

El nom d'Anníbal es deuria al sobrenom amb que els estudiants del seminari batejaren posteriorment aquest portal per intentar recordar -a manera de llegenda- que Solsona fou un dels indrets per on va passar Anníbal, el cabdill cartaginès que amb els seus exercits va travessar els Pirineus i els Alps fins a arribar al nord d'Itàlia on va combatre els romans durant la segona guerra Púnica, dos-cents anys abans de crist.

Antic Portal d'Anníbal de Solsona. Foto cedida pel Consell Comarcal del Solsonès i l'Arxiu del Fons Salvany

Foto del Portal apareguda al llibre del Doctor Llorens

Cascante però, ha descartat aquesta hipòtesi ja que antigament era habitual incorporar a la toponímia local noms de fets o personatges històrics rellevants *"per tal que fossin recordats"* encara que *"no coincidissin amb la història real"*, remarca Cascante.

L'explicació sobre l'origen d'aquest portal d'època medieval, i no romana, es trobaria als segle XIV, moment en què es basteix la muralla que ha arribat fins als nostres dies. Segons Cascante, el portal d'Anníbal comunicaria amb el Portal de la Vall de l'Hort -que es va excavar recentment a l'entorn de la plaça de Santa Llúcia- a través del pas de ronda paral·lel a la muralla. Aquest pas es convertiria posteriorment en un carrer anomenat carrer del Martell.

La importància de la troballa rau en el fet que demostra que al pany de muralla de l'actual carretera de Bassella i del Vall Fred de Solsona *"s'hi van bastir antigament torres de planta rectangular"*, ha assegurat Cascante. A més, Cascante ha recordat que aquesta idea ja es va començar a perfilar arran de la intervenció arqueològica que es va realitzar a l'actual Plaça de Santa Llúcia i Carretera de Bassella, que va posar al descobert

Zona actual on es trobava el Portal d'Anníbal

els vestigis d'una torre rectangular al costat de l'antic portal de la Vall de l'Hort.

La destrucció de l'antic portal d'Anníbal o del Martell s'hauria produït, segons explica Cascante, a inicis del segle XX quan a partir *"dels nous eixamples urbanístics projectats a Solsona"* les velles muralles i portals van resultar un obstacle per l'obertura de nous carrers a la ciutat.

Fotografies, dibuixos i documents. Fonts d'informació per arqueòlegs i historiadors

La troballa de fotografies, imatges o documents antics té una importància cabdal per la feina d'arqueòlegs i historiadors, ja que els permet conèixer elements del passat que no han arribat fins als nostres dies.

La imatge del Portal d'Anníbal o del Martell ha estat trobada al fons de l'Arxiu Salvany de la Biblioteca Nacional de Catalunya per Joan Mondragón, afecionat a la història i impulsor d'un projecte per recuperar el patrimoni cultural de la comarca que compta amb el recolzament del Consell Comarcal del Solsonès.

El fons Salvany disposa de més d'un centenar de fotografies del Solsonès realitzades entre finals del segle XIX i principis del XX per Josep Salvany, metge nascut a Martorell l'any 1866 i afecionat a la fotografia. El fons, que ha estat digitalitzat recentment, es pot consultar per internet a l'adreça:

www.bnc.es/digital/salvany/

Segons ha explicat l'arqueòleg municipal, Pere Cascante *"aquests documents són una ajuda molt valuosa per la nostra feina ja que ens permeten conèixer com eren les cases, els carrers i alguns dels espais de la ciutat ara desapareguts"*.

Altres arxius als quals els arqueòlegs i historiadors recorren sovint per conèixer el passat de la ciutat de Solsona són el fons de l'Arxiu Mas a

Plànol de la Solsona del s. XVIII de l'arxiu Simancas

Barcelona, l'arxiu fotogràfic dipositat al Servei del Patrimoni Arquitectònic Local de la Diputació de Barcelona i altres arxius particulars com el del laboratori fotogràfic de Solsona, Ressonol

A més, pel que fa al passat urbanístic de Solsona, Cascante destaca també la documentació existent a l'arxiu de Simancas, on es conserva un plànol de la ciutat de Solsona de l'any 1743. Aquest document *"és una autèntica guia de la ciutat, tal com era fa 250 anys"* subratlla Cascante. El plànol de Simancas conté abundant informació sobre la disposició i noms dels

carrers, la situació de palaus i cases senyorials, així com, els temples, la muralla i els portals de la Solsona del segle XVIII.

Però a banda de les fonts documentals, Cascante destaca també les excavacions que s'han anat realitzant a la ciutat. Intervencions recents com les realitzades al Pou de Gel, la carretera de Bassella, la plaça de Santa Llúcia o Cal Carreres han ajudat a documentar científicament i recuperar un part de la història de Solsona avui desapareguda.